

GENERÁLNE RIADITEĽSTVO PRE VNÚTORNÉ POLITIKY ÚNIE
TEMATICKÉ ODDELENIE B: ŠTRUKTURÁLNA A KOHÉZNA POLITIKA

KULTÚRA A VZDELÁVANIE

PODPORA SÚKROMNÝCH INVESTÍCIÍ
V OBLASTI KULTÚRY

ZHRNUTIE

Anotácia

V štúdii sú určené trendy týkajúce sa podpory súkromných investícií v oblasti kultúry v členských štátoch EÚ. Štúdia vychádza z empirických údajov zhromaždených prostredníctvom dotazníkov, prípadových štúdií piatich krajín a zo sekundárneho výskumu. Poskytuje prehľad mechanizmov a opatrení používaných na podporu súkromných investícií vrátane: daňového rámca (t. j. podpory spotreby v oblasti kultúry a podnikateľských a filantropických investícií), finančných a bankových režimov a sprostredkovateľských mechanizmov. Poskytnuté je tiež porovnanie medzi súkromnými investíciami v oblasti kultúry v Spojených štátoch a v Európe.

Tento dokument si vyžiadal Výbor pre kultúru a vzdelávanie Európskeho parlamentu.

AUTORI

IMO – Inštitút pre medzinárodné vzťahy
Vesna Čopič, PhD., vedúca výskumníčka
Aleksandra Uzelac, PhD., koordinátorka štúdie
Jaka Primorac, PhD.
Daniela Angelina Jelinčić, PhD.
Andrej Srakar, M.Sc.
Ana Žuvela, M.A.

ZODPOVEDNÁ ADMINISTRÁTORKA

Pani Ana Maria Nogueira
Tematická sekcia pre štrukturálnu a kohéznú politiku
Európsky parlament
B-1047 Brusel
E-mailová adresa: poldep-cohesion@europarl.europa.eu]

REDAKČNÁ ASISTENTKA

Pani Lyna Pärt

JAZYKOVÉ VERZIE

originál: EN
preklady: BG, CS, DA, DE, EL, ES, ET, FI, FR, HU, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SL, SV

O VYDAVATEĽOVI

Ak chcete kontaktovať tematické oddelenie alebo odoberať jeho mesačný bulletin, píšete na:
poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Autorský text bol dokončený v júli 2011.
© Európsky parlament, Brusel, 2011

Tento dokument je dostupný na internete na stránke:
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

VYHLÁSENIE O VYLÚČENÍ ZODPOVEDNOSTI

Stanoviská uvedené v tomto dokumente sú výlučne v zodpovednosti autora a nepredstavujú bezpodmienečne oficiálne stanovisko Európskeho parlamentu.

Reprodukcia a preklad na nekomerčné účely sú povolené v prípade, že je uvedený zdroj a vydavateľ je o tom vopred informovaný a dostane kópiu.

ZOZNAM SKRATIEK

- A&B** Arts & Business (Umenie a obchod)
- ABSA** Association for Business Sponsorship of the Arts (Združenie pre podnikové sponzorstvo umenia)
- ACE** Arts Council England (Umelecká rada v Anglicku)
- ACRI** The National Association of Local Savings Banks and Banking Foundations (Národné združenie miestnych sporiteľní a bankových nadácií)
- ADMICAL** Carrefour du Mécénat d'Entreprise (Sieť pre podnikovú filantropiu)
- AEDME** Asociación Española para el Desarrollo del Mecenazgo Empresarial
- BC** Bondardo Comunicazione
- BDI** Haus der Deutschen Wirtschaft (Zväz nemeckého priemyslu)
- CAF** Charities Aid Foundation (Nadácia charitatívnej pomoci)
- CATI** Telefonický rozhovor pomocou počítača
- CCR** Kultúrna zodpovednosť podnikov
- CEG** Creative Exports Group (Kreatívna vývozná skupina)
- CEREC** European Committee for Business, Arts and Culture (Európsky výbor pre obchod, umenie a kultúru)
- CHPA** Zákon o ochrane kultúrneho dedičstva
- CIAV** Audiovisual Investment Certificate Programme (Program pre certifikát pre audiovizuálne investície)
- CNC** Centre National de la Cinématographie (Národné centrum kinematografie)
- CSR** Sociálna zodpovednosť podnikov
- CZK** Česká koruna, mena
- DCMS** Department for Culture, Media and Sport (Ministerstvo kultúry, médií a športu)
- EK** Európska komisia
- EHP** Európsky hospodársky priestor
- EFCS** European framework for cultural statistics (Európsky rámec pre

- štatistiky v oblasti kultúry)
- EGEDA** Audiovisual Producers' Rights Rearrangement Association (Združenie za revíziu práv tvorcov audiovizuálnych diel)
- EIS** Enterprise Investment Scheme (Systém podnikových investícií)
- EÚ** Európska únia
- EUR** Euro, mena
- FPC** Film production company (Filmová produkčná spoločnosť)
- GBP** Libra šterlingov, mena
- HDP** Hrubý domáci produkt
- ICAA** Institute of Cinematography and Audiovisual Arts (Inštitút kinematografie a audiovizuálneho umenia)
- IFCIC** Institut de Financement du Cinéma et des Industries Culturelles (Inštitút pre financovanie filmu a kultúrnych odvetví)
- IMO** Institut za međunarodne odnose (Inštitút pre medzinárodné vzťahy)
- IWK** Initiativen Wirtschaft fur Kunst (Rakúska Iniciatíva hospodárstvo pre umenie)
- JSKD** Public Fund for Cultural Activities (Verejný fond pre činnosti v oblasti kultúry)
- LOF** Zákon o nadáciách
- MKIDN** Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Ministerstvo kultúry a národného dedičstva)
- MLA** Museum, Libraries and Archives Council (Rada pre múzeá, knižnice a archívy)
- NCK** Narodowe Centrum Kultury (Národné kultúrne centrum)
- NMVO** Neministerský verejný orgán
- NESTA** The National Endowment for Science, Technology and the Arts (Národná nadácia pre vedu, technológiu a umenie)
- NEA** National Endowment for the Arts (Národná nadácia pre umenie)
- MVO** Mimovládna organizácia
- NHMF** National Heritage Memorial Fund (Pamiatkový fond národného dedičstva)

NIOK	Nonprofit Information and Training Centre (Neziskové informačné a školiace centrum)
NZO	Nezisková organizácia
NSRK	<i>The National Strategy for the Development of Culture (Národná stratégia rozvoja kultúry)</i>
Nyx Forum	Dánske fórum pre umenie a obchod
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PBA	Zákon o verejnoprospešnej činnosti a dobrovoľníctve
VPO	Verejnoprospešná organizácia
PDAAIA	Zákon o ochrane dokumentov a archívov a o archívnických inštitúciách
PLN	Poľský zlotý, mena
PPP	Verejno-súkromné partnerstvá
PVF	Philanthropic Ventures Foundation (Nadácia filantropických podnikov)
RCAHMW	Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Wales (Kráľovská komisia pre staroveké a historické pamiatky Walesu)
R&D	Výskum a vývoj
RTV	Rádio a televízia
SAZAS	Združenie skladateľjev in avtorjev za zaščito glasbene avtorske pravice Slovenije (Združenie skladateľov, autorov a vydavateľov na ochranu autorských práv v Slovinsku)
SEK	Švédska koruna, mena
SKK	Slovenská koruna, mena
MSP	Malé a stredné podniky
SOFICA	Société pour le Financement de l'Industrie Cinématographique et Audiovisuelle (Spoločnosť na financovanie kinematografického a audiovizuálneho priemyslu)
TCA	Zákon o daňovej konsolidácii
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej únie
UK	Spojené kráľovstvo
UNESCO	Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru
US	Spojené štáty

- USD** Americký dolár, mena
- DPH** Daň z pridanej hodnoty
- VP** Podniková filantropia
- ZUJIK** Vykonávanie zákona o verejnom záujme v oblasti kultúry
- ZAMP** Združenie avtorjev Slovenije (Slovinská spoločnosť autorov)
- WWIK** Zákon o honorároch pre umelcov

ZHRNUTIE

1.1. Úvod

1.1.1. Rozsah štúdie

Zmiešané finančné hospodárstvo v oblasti umenia a kultúry sa všeobecne považuje za model finančnej udržateľnosti. Hoci k rôznym zdrojom financovania kultúrnych aktivít patrí verejná podpora, súkromná podpora a príjem zo zárobkovej činnosti, táto štúdia je venovaná analýze súkromných investícií v oblasti kultúry. Jej cieľom je analyzovať rôzne formy súkromných investícií z hľadiska kultúrnych politík a existujúcich stimulačných opatrení. Zámerom štúdie je umožniť Európskemu parlamentu lepšie porozumieť významu verejných stimulov pre súkromné financovanie kultúry. Tento výskum sa zameriava najmä na význam hospodárskych, politických a kultúrnych aspektov finančných postupov a mechanizmov zavedených vládami na podporu súkromných investícií v oblasti kultúry a na šírenie používania takýchto postupov a mechanizmov. Štúdia sa snaží určiť všeobecné trendy v EÚ, pokiaľ ide o súkromné financovanie kultúrneho sektora, a poskytuje príklady nových postupov a politík v členských štátoch EÚ. Zameriava sa na preskúmanie hlavných motívácií financovania kultúrneho sektora a hlavné prekážky, ktorým čelia súkromní investori. Štúdia sa venuje potrebe porovnávacieho výskumu kultúrnej politiky v tejto oblasti a zdôrazňuje spoločnú zodpovednosť členských štátov EÚ poskytovať porovnávacie údaje na úrovni EÚ. Jej súčasťou je aj krátka analýza trendov a hlavných rozdielov v porovnaní so Spojenými štátmi.

Pojem súkromné investície, ako je vymedzený v tejto štúdii, zahŕňa všetky investície, dary alebo výdavky na kultúru zo strany jednotlivcov, podnikov alebo neverejných organizácií. Toto vymedzenie je širšie než koncepcia súkromných investícií, ktorá sa spája predovšetkým s výnosmi z kapitálu, takže zahŕňa súkromnú podporu a príjem zo zárobkovej činnosti získané od jednotlivcov, podnikov a neziskových organizácií, či už investujú, sponzorujú, darujú alebo spotrebúvajú kultúrne statky. Príslušnými formami podpory, ktoré sa rozoberajú v tejto štúdii, sú teda priame investície, sponzorstvo, patrónstvo, dary a príjmy z vlastnej činnosti, ako sú lístky, vstupné a ďalší tovar. Investície, dary a výdavky sú motivované rôzne: investície bývajú motivované zásadou výnosu meraného z hľadiska zisku, darovanie je motivované zásadou sociálnej zodpovednosti, vyjadrenej prostredníctvom sociálnej, symbolickej a podobnej neekonomickkej hodnoty kultúry, a výdavky za zakladajú na zásade nezávislosti spotrebiteľa, meranej trhovou alebo úžitkovou hodnotou kultúry, ako aj vlastnou hodnotou kultúry.

1.1.2. Použité zdroje údajov

Rozšírená predstava, že hospodárenie so zmiešanými zdrojmi financovania v oblasti umenia a kultúry by mohlo zvýšiť nové perspektívy trvalej udržateľnosti aktivít v oblasti kultúry, vyvolala tlak na hľadanie ďalších zdrojov na doplnenie verejných finančných prostriedkov a na podporu ich použitia. Preto je prekvapujúce, že nie sú k dispozícii dostatočné porovnávacie údaje o veľkosti súkromných finančných prostriedkov pre kultúru a o účinnosti príslušných opatrení a porovnávacej metodiky v Európe. Niekoľko obmedzených prehľadov rôznych okolností na vnútroštátnej úrovni je k dispozícii prostredníctvom štúdií a prieskumov o súkromnom darcovstve a kultúrnom sponzorstve, ktoré uskutočnili umelecké a obchodné organizácie. Súčasné údaje sa však zhromažďujú pomocou odlišných metódik, a preto chýba porovnateľná kvalita na európskej úrovni.

S cieľom vyvážiť nedostatok systematických údajov o otázkach súvisiacich so súkromnými investíciami v kultúre a najmä o existujúcich stimuloch pre súkromné investície v EÚ bolo vyvinuté úsilie na získanie hĺbkového pohľadu na situácie týkajúce sa súkromného investovania v jednotlivých krajinách EÚ zhromaždením informácií pomocou dotazníkov. Dotazník bol zaslaný 27 ministerstvám kultúry v EÚ s cieľom zhromaždiť údaje o existujúcich stimuloch pre súkromné investície v kultúre. Prijaté odpovede sa líšili, pokiaľ

ide o mieru poskytnutých podrobností. Z mnohých ministerstiev kultúry prišli odpovede, v ktorých nás informovali, že takéto údaje systematicky nezhrmažďujú alebo že patria do pôsobnosti ministerstva financií. Oslovené boli aj existujúce umelecké a obchodné organizácie a kultúrne organizácie v Európe s krátkym zoznamom otázok o súkromných investíciách v oblasti kultúry. Hlbší pohľad na vybrané krajiny sa podarilo získať vytvorením piatich prípadových štúdií (Taliansko, Holandsko, Poľsko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo). Zbierka kultúrnych politík a trendov v Európe, zmapovanie kultúrnej politiky v celej Európe, bola tiež cenným zdrojom údajov pre túto analýzu. Uskutočnil sa aj rozsiahly sekundárny výskum príslušnej literatúry zameranej na túto tematiku.

1.1.3. Štruktúra štúdie

Štúdia je rozdelená do siedmich kapitol. V kapitole I je úvod do štúdie. Kapitola II predstavuje kontext, ktorý objasňuje hlavné pojmy použité v štúdiu, základné pojmy kultúrnej politiky a spôsoby financovania a rámec na porozumenie úlohe zdaňovania a jeho hlavných charakteristík. Poskytuje prehľad financovania umenia a kultúry jeho rozdelením na tri zdroje (t. j. verejné financovanie, súkromné financovanie a príjem zo zárobkovej činnosti), ako aj podľa jednotlivých financovateľov (t. j. podnikových, individuálnych a neziskových). V tejto kapitole sú rozvinuté spôsoby financovania prostredníctvom ich hospodárskeho, politického a kultúrneho rozmeru. So zreteľom na kultúrnu nezávislosť členských štátov EÚ a obmedzenú úlohu daňovej regulácie EÚ sa táto kapitola stručne venuje aj vplyvu regulácie EÚ na zdaňovanie v členských štátoch. Typológia jednotlivých druhov súkromného investovania sa zakladá na motivácii takýchto investícií (napr. priame investície vrátane verejno-súkromného partnerstva; sponzorstvo; patrónstvo a darcovstvo). Zdôrazňuje sa tu, že všetky vládne snahy úzko súvisia s iniciatívnym kultúrnym sektorom: kultúrne podnikanie, účinný marketing, intenzívne získavanie finančných prostriedkov a rozvoj obecenstva, spolu s prechodom na digitálne technológie, predstavujú nové výzvy pre všetky zainteresované strany. V kapitole III sú opísané vybrané mechanizmy, nástroje a opatrenia týkajúce sa daňových úľav a zrážok, finančných stimulov zameraných na pritiaženie potenciálnych spolufinancovateľov, veľkých organizácií, ktoré sprostredkujú medzi umením a podnikmi alebo umeleckým a štátnym sektorom, a ďalšie politické usmernenia, ktoré môžu zaviesť nové trendy. V kapitole IV je predstavených päť prípadových štúdií z rôznych častí EÚ: zo severu a juhu, zo starších a novších členských štátov a z odlišných tradícií kultúrnej politiky (Taliansko, Holandsko, Poľsko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo), v snahe určiť existujúce postupy a trendy v oblasti podnecovania súkromnej podpory kultúry. V kapitole V sa rozoberá systém stimulov pre súkromné investície v oblasti kultúry v Spojených štátoch z porovnávacieho hľadiska. Jedným z dôvodov odlišností je existencia kultúrnych a systémových rozdielov v rámci európskeho a amerického systému financovania. Na posúdenie sú teda v tejto štúdiu k dispozícii vybrané mechanizmy súkromného financovania v Spojených štátoch. Kapitola VI obsahuje niekoľko záverečných úvah, zatiaľ čo v kapitole VII sú uvedené odporúčania, ako podporiť súkromné financovanie sektora na úrovni EÚ, ako aj prostredníctvom politických myšlienok, ktoré presahujú striktnú oblasť pôsobnosti EÚ, ale môžu zodpovedať konštatovaným trendom relevantným pre národné a regionálne vlády.

Materiály vypracované projektovým tímom, z ktorých vychádza táto správa, sú uvedené v piatich prílohách k tejto štúdiu: v prílohe 1 sú predstavené opatrenia na podporu súkromných investícií vo vybraných kultúrnych sektoroch, konkrétne v audiovizuálnom sektore a sektore kultúrneho dedičstva. Príloha 2 prináša kompletné, podrobné verzie prípadových štúdií, ktoré sú predstavené v kapitole IV štúdie. Prílohu 3 tvorí zoznam existujúcich stimulov na podporu súkromných investícií v oblasti kultúry v krajinách EÚ, ktorý bol vytvorený ako pracovný dokument pre túto štúdiu. V prílohe 4 je načrtnutý systém súkromného darcovstva v Spojených štátoch a jeho charakteristiky podrobnejšie než v kapitole V, kým príloha 5 obsahuje krátky slovník pojmov použitých v tejto štúdiu.

1.2. Súkromné investície v oblasti kultúry: základné pojmy

V tejto štúdii sa za **kultúru** považuje sektor činnosti v oblasti pôvodného tvorivého umenia, ktorý má hospodársky vplyv a vytvára sociálne pôžitky prostredníctvom vytvárania, produkovania a šírenia tovarov a služieb v rôznych kultúrnych oblastiach. Výstupy kultúrneho sektora stelesňujú rôzne hodnoty kultúry. Na náležité posúdenie hodnoty kultúry treba považovať kultúru za súkromný trhový tovar, ako aj verejný tovar. Dva hlavné aspekty hodnoty kultúry sú ekonomická hodnota a kultúrna hodnota. Ekonomickú hodnotu tvorí úžitková hodnota a neúžitková hodnota. Trhovú alebo úžitkovú hodnotu kultúry je možné vyjadriť z hľadiska cien, ktoré sa účtujú za kultúrne tovary a služby. Pojem neúžitkové hodnoty znamená hodnoty, ktoré jednotlivci spájajú s kultúrnymi tovarmi alebo službami napriek tomu, že ich osobne nepoužívajú (napr. účasť na podujatiach, návšteva výstav, čítanie kníh) (Hansen, 1997; Navrud a Ready, 2002). Neúžitkové hodnoty je možné ďalej rozdeliť na alternatívu, odkaz, existenciu, prestíž a vzdelávacie hodnoty (Frey a Pommerehne, 1989). Pojem kultúrnej hodnoty sa vzťahuje na hodnotu, ktorú má kultúrny tovar alebo služba bez ohľadu na ich miesto v hospodárskom systéme. Kultúrne hodnoty sú rozdelené na sociálne, symbolické, estetické, duchovné, historické a autentické hodnoty (Throsby, 2001).

Na účely tejto štúdie bola vytvorená klasifikácia zdrojov v **hospodárení so zmiešanými zdrojmi financovania**. Existujú teda tri hlavné zdroje financovania kultúry v Európe: verejná podpora (priama a nepriama), súkromná podpora (obchodná podpora, individuálne darcovstvo, nadácie a fondy) a príjmy zo zárobkovej činnosti.

Verejná podpora zahŕňa priamu verejnú podporu a nepriamu verejnú podporu. *Priama verejná podpora* kultúry je vymedzená ako každá podpora kultúrnych činností zo strany vládnych a/alebo ďalších verejných orgánov. Priama verejná podpora zahŕňa dotácie, odmeny, granty atď., to znamená, že peniaze sú odoslané priamo z verejných prostriedkov na účty prijímateľov. *Nepriamu verejnú podporu* tvoria opatrenia, prijaté vládnymi a/alebo verejnými inštitúciami, zvyčajne prostredníctvom právnych aktov, v prospech kultúrnych organizácií, pričom nedochádza k prevodu peňazí od jedného k druhému. Nepriame opatrenia sa týkajú najmä daňových výdavkov, to znamená príjmu, ktorého sa miestne a národné vlády zriekajú z dôvodu daňových úľav a výnimiek udelených kultúrnym inštitúciám, vyrovnávacie granty a ďalšie finančné alebo bankové režimy, pričom to, ktoré organizácie ich dostanú, určujú príjemcovia, a nie vládni úradníci.

Súkromná podpora – súkromná podpora pre kultúru znamená akúkoľvek finančnú podporu poskytovanú prostredníctvom investícií, darov alebo výdavkov na individuálnej alebo neverejnej úrovni. Súkromnú podporu je možné ďalej rozdeliť na obchodnú podporu, individuálne darcovstvo a podporu z nadácií a fondov. *Obchodná podpora* značí priame investície zamerané na kapitálový výnos vrátane verejno-súkromných partnerstiev a investícií do umeleckých zbierok, ako aj sponzorstvo a podnikové dary. *Individuálne darcovstvo* zahŕňa všetky transakcie jednotlivcov, ktorých cieľom je darovať alebo prispieť na kultúru. Individuálne darcovstvo treba odlišiť od výdavkov domácností na kultúru, ktoré patria do kategórie príjmov zo zárobkovej činnosti. Podpora z *nadácií a fondov* znamená podporu zo sprostredkovateľských inštitúcií, založených zvyčajne podľa zákona, ktoré slúžia na osobitné účely a úlohy a sú podporované súkromnou nadáciou.

Príjem zo zárobkovej činnosti – táto kategória zahŕňa všetky individuálne výdavky na kultúrne účely, ako sú vstupné do kultúrnych inštitúcií alebo nákup kultúrnych predmetov. Príjem zo zárobkovej činnosti preto znamená každý priamy príjem kultúrnych organizácií na trhu.

Priama verejná podpora kultúry má v súčasnosti klesajúcu tendenciu, pričom tento proces urýchľujú **dôsledky súčasnej finančnej krízy**. Väčšina krajín dosahuje hranice rozpočtu, a preto sa pri nich začína prejavovať ochota vyskúšať systémy súkromnej podpory kultúry. V predchádzajúcich desaťročiach sa úroveň obchodnej podpory v európskych krajinách zvyšovala, ale v súčasnosti sa znižuje v dôsledku súčasnej finančnej krízy. Súkromné

nadácie v Európe tiež znižujú svoje rozpočty a individuálne výdavky boli tiež negatívne zasiahnuté.

Medzi investíciami do kultúry a hodnotami kultúry existuje súvislosť. Rozlišujeme štyri podkategórie súkromných investícií v oblasti kultúry podľa motivácie investícií: **priame/kapitálové investície**, ktorých hlavnou motiváciou je zisk (a preto s nimi súvisí predovšetkým ekonomická hodnota); **spozorstvo**, ktoré má dvojaký obchodný účinok (podnikom prináša zisk a ich značka sa dostáva do povedomia ľudí a prináša úžitok aj kultúrnym organizáciám); **darcovstvo a patrónstvo**, pri ktorých je motivácia darcov a patrónov väčšinou v súlade so sociálnymi, symbolickými a podobnými neekonomickými hodnotami, to znamená, že dary väčšinou súvisia s realizáciou kultúrnych hodnôt, a to vo všetkých ich rozmanitých formách; a **príjem zo zárobkovej činnosti**, ktorý odráža ekonomické aj kultúrne hodnoty.

Súkromné financovanie sa tiež vyznačuje rôznymi nedostatkami, najmä pokiaľ ide o konvenčné umelecké programy a prestížne kultúrne organizácie. Prostredníctvom zmiešaného hospodárenia, s verejným financovaním poskytujúcim pevné základy pre stabilitu sektora, súkromným financovaním podporujúcim vybrané podujatia alebo producentov na základe individuálnych preferencií a s príjmom zo zárobkovej činnosti, ktorý poskytuje spotrebiteľom hodnotu za peniaze, je teda možné vyvážiť nedostatky každej formy financovania samostatne. Úmyslom diverzifikácie zdrojov financovania je vyvážiť nesystematické riziká, aby pozitívny výsledok odvodený z jedného finančného zdroja zneutralizoval negatívne charakteristiky ďalšieho zdroja.

Základným kameňom podpory súkromných investícií v oblasti kultúry je **daňová politika**. Vzájomné prepojenie medzi daňovou politikou a kultúrnou politikou je zjavné, keďže daňová regulácia môže mať pozitívny alebo negatívny dosah na kultúru. Kultúrna politika a daňová politika vždy boli a čoraz viac sú vzájomne poprepájané. Daňové právne predpisy sú dôležité z hľadiska rozšírenia finančnej nezávislosti kultúrneho sektora. Ako prostriedok nasmerovania verejných financií do umenia je hlavnou výhodou daňovej politiky jej neutrálnosť v tom zmysle, že daňové stimuly sa nevzťahujú na umelecký obsah. Presnejšie, kritériá sú všeobecné a sú spojené s oblasťou alebo typmi prijímateľov. Jednotlivci, obchodné podniky a neziskové nadácie môžu prijímať vlastné rozhodnutia v oblasti kultúry. Preto je dôležité pochopiť a podporiť daňovú politiku, ktorá zohľadňuje kultúrne aspekty ako významný nástroj kultúrnej politiky, čím umožňuje individuálne rozhodovanie v oblasti podpory kultúrnych projektov.

V súvislosti s daňovými opatreniami sa používajú mnohé odlišné výrazy, ako napríklad úľava na dani, daňové úľavy, daňové zrážky, oslobodenie od dane, daňové zvýhodnenie, daňové stimuly atď. Kým väčšina týchto výrazov odkazuje na odpisy, ktorými sa znižuje daňový základ, daňové stimuly označujú osobitné opatrenia zamerané na podporu žiaduceho správania v oblasti umenia a kultúry. Daňové úľavy sú málokedy určené konkrétne pre kultúru a umenie, ale sú určené pre širšiu filantropickú kategóriu (O'Hagan, 1998). Oblasť kultúry je len jednou z mnohých charitatívnych oblastí, ako sú sociálne veci, zdravotníctvo, šport, náboženstvo atď. Keďže v dostupných štatistikách sa nie vždy rozlišuje kultúra od ďalších filantropických oblastí, je ťažké monitorovať prostredníctvom dostupných mechanizmov súkromné investície vynaložené na kultúru. Na úrovni EÚ predstavuje znížená sadzba DPH jedno z najvýznamnejších opatrení nepriameho verejného financovania, v dôsledku čoho je politika DPH dôležitým nástrojom európskej kultúrnej politiky.

1.3. Súkromné investície v oblasti kultúry: vybrané mechanizmy a opatrenia

Na zvýšenie podpory súkromného financovania umenia a kultúry boli zavedené rôzne opatrenia a mechanizmy, ako sú: daňové stimuly pre darcov, spotrebiteľov a sponzorov, stimuly pre získavanie finančných prostriedkov prostredníctvom vyrovnávacích grantov s cieľom kombinovať verejnú podporu s prostriedkami získanými súkromne, právna úprava verejno-súkromného partnerstva, podpora sprostredkovateľských mechanizmov (napr. umelecké a obchodné fóra, nadácie poskytujúce granty, lotériové fondy a fondy sociálnych podnikov), používanie verejne financovaných poukazov, ktoré stimulujú kultúrne organizácie, aby súťažili o obecenstvo, a bankové režimy, ktoré poskytujú výhodný prístup k pôžičkám. V porovnaní s verejnými dotáciami (napr. odmeny a granty) ako formami priamej verejnej podpory predstavujú tieto opatrenia nepriamu verejnú podporu kultúry. Štát podporuje umenie a kultúru nepriamo prostredníctvom rôznych stimulačných snáh vrátane politik zrieknutia sa daní, pri ktorej daňoví poplatníci a prijímatelia určujú namiesto vládnych úradníkov, ktoré organizácie dostanú prostriedky.

V tejto kapitole je predstavený výber šesnástich konkrétnych mechanizmov a opatrení na podporu súkromných investícií v oblasti kultúry v členských štátoch EÚ. Boli určené prostredníctvom dotazníkov odoslaných ministerstvám kultúry v krajinách EÚ, prostredníctvom údajov dostupných zo Zbierky kultúrnych politik a trendov v Európe a z ďalších sekundárnych zdrojov použitých v tejto štúdií, ako aj prostredníctvom prehľadov získaných pomocou prípadových štúdií.

1. Daňové stimuly zamerané na spotrebu v oblasti kultúry sú tie opatrenia, pri ktorých je predmetom zdanenia akákoľvek forma kultúrnej spotreby (napr. nákup hudby, obrazov, sôch). Najbežnejšou formou takýchto opatrení je **znížená DPH** na nákup kultúrnych tovarov, daňové zrážky za nákup kultúrnych predmetov a ďalšie opatrenia, ako je prevod umenia namiesto úhrady dane. Znížená sadzba DPH na nákup kultúrnych tovarov a služieb predstavuje hlavné implicitné dotácie pre kultúrne odvetvia, najmä v prípadoch zlyhania trhu (t. j. keď kultúrne produkty musia byť dotované, lebo trh je primálny na to, aby fungoval účinným spôsobom).
2. Z nášho výskumu na základe dotazníkov, ako aj z podporných údajov zo zbierky vyplýva, že údaje o opatreniach podporujúcich **sponzorstvo** sa monitorujú nejednotne. Obchodné sponzorstvo kultúry existuje vo všetkých skúmaných krajinách. Hoci má sponzorstvo veľký potenciál a podporuje sa prostredníctvom daňových stimulov, stále predstavuje malý podiel rozpočtových príjmov kultúrnych organizácií.
3. **Verejno-súkromné partnerstvá** zvyčajne označujú dohodu medzi vládou a súkromným sektorom, pokiaľ ide o poskytovanie verejných služieb alebo infraštruktúry. Sociálne priority sa teda zlučujú s manažérskymi schopnosťami súkromného sektora, čím sa vláda zbavuje bremena riadenia veľkých kapitálových výdavkov a riziko prekročenia nákladov sa prenáša na súkromný sektor.
4. **Percentové právne predpisy**, alebo percentová filantropia, je daňové opatrenie, prostredníctvom ktorého daňoví poplatníci môžu určiť isté percento svojej dane z príjmu, ktoré sa má prideliť konkrétnej neziskovej, mimovládnej organizácii, a v niektorých prípadoch ďalším organizáciám, ako sú cirkvi. Toto opatrenie sa vyznačuje dvoma črtami: 1) samotní daňoví poplatníci individuálne rozhodujú o tom, ako sa bude prideliť podiel z ich zaplatenej dane; 2) použitie vyčlenených finančných prostriedkov je vyhradené na podporu určitých príjemcov (Bullain, 2004). Medzi členskými štátmi EÚ sa systémy percentových právnych predpisov najviac uznávajú vo východoeurópskych krajinách, ako sú Maďarsko, Litva, Poľsko, Slovensko, Rumunsko a Slovinsko, ale tento systém existuje aj v niektorých ďalších krajinách, napríklad v Taliansku.

5. **Individuálne darcovstvo** na kultúrne účely je vymedzené ako jednostranná obchodná transakcia, z ktorej darca neočakáva žiadny priamy prospech. Dary je možné realizovať v hotovosti alebo v naturáliách. Dary zvyčajne sledujú vyššie kultúrne hodnoty a zisk nie je hlavnou motiváciou. V situáciách, keď darca dostane nejaký stimul na darovanie v oblasti kultúry, sa však zvyčajne dosahujú lepšie výsledky pre kultúrne organizácie. Niekoľko členských štátov EÚ zaviedlo opatrenia týkajúce sa stimulácie individuálneho darcovstva. Viacero krajín poskytuje zrážky pre individuálnych darcov, podľa príkladov zo Spojených štátov a z krajín s anglosaskou tradíciou kultúrnej politiky. Niektoré z týchto krajín (ako Nemecko, Taliansko a Grécko) majú osobitné stimuly pre dedičské poplatky, pričom daň z dedičstva je možné znížiť až na 60 % (Nemecko).
6. **Podnikové darcovstvo** znamená dary, v hotovosti alebo v naturáliách, venované spoločnosťami a ďalšími právnymi subjektmi kultúrnym organizáciám alebo individuálnym umelcom. Opatrenia podporujúce podnikové darcovstvo majú najčastejšie formu daňových stimulov pre darcov. Napriek tomu, že ide o rozšírené opatrenie v krajinách s anglosaskou tradíciou kultúrnej politiky, opatrenia podporujúce podnikové darcovstvo sa menej často uvádzali v odpovediach na náš dotazník než opatrenia podporujúce individuálne darcovstvo. Nižší počet odpovedí v tejto kategórii je možné prisúdiť nedostatku primeraných informácií a monitorovania v tejto oblasti.
7. Viacero krajín umožňuje daňovým poplatníkom **prevod** ich majetku vrátane **umeleckých diel namiesto úhrady rôznych poplatkov**, ako je daň z pozostalosti. Takýto systém v skutočnosti funguje ako systém „daňového bonusu“, v porovnaní so systémom „daňového odpočtu“ (Freudenberg, 2008), a je teda pre daňových poplatníkov prospešnejší než pre štátnu finančnú správu.
8. **Vyrovňavacie fondy**, alebo vyrovnávacie granty, je výraz používaný na opísanie požiadavky alebo podmienky, ktorou sa stanovuje, že súkromný dar v hotovosti alebo v naturáliách musí byť zladený s určitou sumou v pomere k hodnote daru od tretej strany (napr. štátu alebo miestneho spoločenstva). Medzi verejnou dotáciou a súkromnou investíciou je pozitívny vzťah; to znamená, že súkromní investori sú ochotnejší venovať viac na kultúru, keď sú uistení o hodnote takejto investície prostredníctvom súčasnej vládnej podpory. Vyrovnávacie fondy sa teda skúmajú ako možný spôsob na zabezpečenie, že verejné investície vyvíjajú veľké úsilie na pritiahnutie väčšej investície zo súkromného sektora.
9. V mnohých krajinách sú tzv. **lotériové fondy** pre kultúru dôležitým zdrojom súkromných investícií v oblasti kultúry, keďže ich distribúcia umožňuje kultúrne intervencie, ktoré by inak neboli možné. Použitie lotériových fondov na kultúru je pomerne nové opatrenie, ale nadobúda čoraz väčší význam v rámci hľadania ďalších dotácií v oblasti kultúry. Metódy zhromažďovania a prerozdelenia prostriedkov z lotériových fondov sa medzi jednotlivými krajinami líšia. Tieto fondy sa často spájajú s účelovými daňami, a sú teda vyhradené na osobitné kultúrne účely.
10. Ďalšou formou stimulácie súkromných investícií v oblasti kultúry je použitie **poukazov**. Vo všeobecnosti je poukaz kredit s určitou peňažnou hodnotou, ktorý je možné použiť len na vymedzený účel. V kultúrnom sektore sa poukazy používajú ako prostriedok na stimuláciu dopytu po kultúrnych produktoch. V Európe je najznámejší systém poukazov na Slovensku. Podobné systémy boli odskúšané v Nemecku a v Spojenom kráľovstve.
11. **Účelová daň** je daň, ktorej príjmy (podľa zákona) sú vyhradené výlučne pre konkrétnu skupinu alebo použitie. Sú prípady, keď prijímatelia účelovej dane dostanú aj ďalšie finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu. Účelové dane je možné bežne nájsť v oblastiach vzdelávania, výstavby diaľnic, ekologických otázok a sociálneho zabezpečenia (Pasquesi, rok nie je uvedený). Využitie účelových daní

bolo zriedkavo uvádzané v odpovediach na náš dotazník alebo v sekundárnej literatúre. Táto možnosť predstavuje ďalšiu príležitosť na účinné zabezpečenie dodatočných finančných prostriedkov na kultúrne aktivity.

12. **Bankové režimy** sú zvyčajne režimy uskutočňované bankami, alebo sa týkajú bankovej oblasti, na nasmerovanie bankovej podpory do kultúrneho sektora. Bankové režimy môžu zahŕňať pôžičkové režimy, ktoré poskytujú výhodnejšie úrokové miery pre kultúrne aktivity, alebo akékoľvek ďalšie nástroje, ktoré podporujú kultúrne aktivity. Dobrý príklad bankového režimu existuje v Holandsku, kde sa banka Triodos rozhodla zamerať svoje aktivity v oblasti komunikácie a zodpovednosti banky na podporu kultúrneho sektora. Kultúrny fond banky Triodos poskytuje pôžičky kultúrnym inštitúciám a financuje výstavbu a renováciu kultúrnych inštitúcií, ako sú múzeá a divadlá (Holterhues, 2009).
13. Systémy na povzbudenie súkromnej podpory kultúry sú podporované rôznymi orgánmi poskytujúcimi granty. Pojem **nadácie** sa vzťahuje na právnu kategorizáciu neziskových organizácií, ktoré zvyčajne buď darujú finančné prostriedky a podporu ďalším organizáciám, alebo poskytujú zdroj financovania na svoje vlastné charitatívne účely. Európsky nadačný sektor dynamicky rastie a dosahuje veľké zastúpenie a význam v kultúrnom sektore. Väčšina nadácií podporuje sociálne otázky a programy, zatiaľ čo kultúra predstavuje základ činnosti menšieho a obmedzeného počtu nadácií.
14. Ďalšou vznikajúcou formou súkromných investícií v oblasti kultúry je **podniková filantropia**, v ktorej sa uplatňujú zásady investícií rizikového kapitálu, ako sú dlhodobé investovanie a podpora budovania kapacít, na dobrovoľný a verejný sektor. Je to forma „angažovanej“ filantropie.
15. Existujúce **umelecké a obchodné organizácie** poskytujú významné služby prostredníctvom školení, činností na zvyšovanie informovanosti a prepojení medzi umeleckým a podnikovým sektorom. Zriadenie takýchto špecializovaných agentúr, ktoré podporujú kontakty medzi obchodnými spoločnosťami a umeleckým sektorom, podporuje súkromné zapojenie do kultúrneho sektora. Obzvlášť významným aspektom ich činností je monitorovanie a informovanie o prípadoch podnikového darčovstva, keďže údaje o súkromných investíciách v oblasti kultúry sa systematicky nezhrmažďujú na vnútroštátnej ani na európskej úrovni.
16. Význam nových mechanizmov rozvíjajúcich sa v oblasti digitálnych technológií, ako sú tzv. **kolektívne financovanie (crowd funding) a online získavanie finančných prostriedkov**, sa zdôrazňujú ako dôležité nové nástroje na podporu súkromných investícií v oblasti kultúry.

1.4. Súkromné investície v oblasti kultúry: prípadové štúdie krajín

V Európe sú zavedené rôzne systémy kultúrnych politík, ktoré sa pokúšajú reagovať na výzvy v oblasti rovnováhy medzi ekonomickou účinnosťou a produktivitou na jednej strane a dosahovaním požadovaných sociálnych a kultúrnych cieľov na druhej strane (Boorsma, 1998). Tieto systémy sa líšia vo svojich organizačných modeloch, od centralizovaných byrokratických modelov po modely s trhovým odstupom. Existujú teda rozdiely v oblasti použitia a úloh nepriamych opatrení verejnej politiky, ako sú daňové zrážky a stimuly, ako aj dotácie zamerané na dopyt, napríklad poukazy, bezúročné pôžičky, vyrovnávacie fondy a verejné finančné partnerstvá, a v úrovni zastúpenia sprostredkovateľských organizácií (napr. umeleckých a obchodných organizácií a verejnoprospešných nadácií).

Na účely analýzy kultúrnych politík a spôsobov, akými riešia túto výzvu, bolo do tejto štúdie začlenených päť hĺbkových prípadových štúdií krajín. Prípady týchto vybraných krajín prinášajú pohľad na rôzne systémy, ktoré sú v súčasnosti zavedené a identifikujú praktické opatrenia a príklady najlepších vnútroštátnych postupov v oblasti podpory súkromných

investícií v kultúrnom sektore. V prípadových štúdiách sa teda rozpoznali rôzne skutočnosti a otázky týkajúce sa financovania kultúry. Vybraté krajiny, ktoré sú tu predstavené, znázorňujú rozmanité európske súvislosti: Taliansko, Holandsko, Poľsko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo. Zistenia z prípadových štúdií zdôrazňujú spoločné európske črty a rozdiely. Zo zistení vyplýva, že Spojené kráľovstvo a Holandsko (krajiny s anglosaskou tradíciou kultúrnej politiky) majú najpokročilejšie mechanizmy a opatrenia na stimulovanie súkromného sektora v oblasti darovania financií na kultúru. V Slovinsku a Poľsku, ako nových členských krajinách EÚ s postsocialistickou minulosťou, sú stále nedostatočne rozvinuté systémy podpory súkromných investícií, a to z dôvodu pomerne nepružných štruktúr v kultúrnom sektore. Taliansko, ako krajina so stredomorskou tradíciou, sa nachádza uprostred; štátna prevaha je stále prítomná, ako aj bohaté príležitosti na zapojenie súkromného sektora.

- Z prípadu Talianska vyplýva, že hoci má štát stále hlavnú úlohu a zodpovednosť za podporu kultúry, existuje široká paleta iniciatív, stimulov a systémov zavedených na povzbudenie podpory kultúry zo súkromných zdrojov. Najvýznamnejšiu pozíciu medzi týmito systémami majú bankové nadácie.
- Súkromné darcovstvo v oblasti kultúry sa v Holandsku za posledné desaťročie zvýšilo, a to ako podiel na celkovom darcovstve, ako aj v absolútnom množstve. Veľký úspech sa podarilo vláde dosiahnuť z hľadiska daňových právnych predpisov a programov, ktoré stimulujú súkromné darcovstvo. V súčasnom modeli holandskej kultúrnej politiky sa spájajú charakteristiky modelu s trhovým odstupom s podnikateľským modelom. Oznamované zmeny v kultúrnej politike na nasledujúce štvorročné obdobie zdôrazňujú význam podnikateľských modelov.
- V Poľsku je podpora súkromných investícií v oblasti kultúry stále v počiatočnom štádiu, a na ďalší rozvoj potrebuje dôkladne rozpracovaný strategický prístup. Takáto potreba súvisí s potrebou celkovej reštrukturalizácie kultúrneho sektora v Poľsku.
- V Slovinsku je príliš málo štrukturálnych zmien vedúcich k väčšiemu zapojeniu súkromného sektora v oblasti kultúry. Napriek súčasným cieľom kultúrnej politiky smerom k modernizácii verejného sektora v kultúre a k mobilizácii súkromného financovania je zavedených málo konkrétnych opatrení, ktorých cieľom je realizovať toto zameranie.
- V Spojenom kráľovstve sa za „zlatý štandard“ financovania kultúry považuje tzv. trojohá ekonomika, pričom každý zdroj príjmu (verejný, súkromný, zárobková činnosť) zodpovedá tretine celkového príjmu. V skutočnosti len príjem zo zárobkovej činnosti zodpovedá tretine celkového príjmu (32 %); verejné financovanie zodpovedá priemerne 53 % príjmu umeleckých organizácií, kým súkromné investície predstavujú zvyšných 15 % (Mermiri, 2010a). V dôsledku nedávnych škrtov vo vnútroštátnom a miestnych rozpočtoch na umenie čelia umelecký a kultúrny sektor potrebe hľadať alternatívne zdroje príjmu, najmä súkromné investície, s cieľom nahradiť verejné dotácie. Vláda hľadá nové spôsoby, ako povzbudiť zapojenie súkromného sektora prostredníctvom vytvorenia fondu na riešenie problémov na stimulovanie darcov a vybudovanie kapacity umeleckých organizácií na získavanie finančných prostriedkov.

1.5. Európa a Spojené štáty: porovnávací prehľad stimulov pre súkromné investície v oblasti kultúry

Z porovnania európskych a amerických trendov v oblasti súkromných investícií do kultúry vyplývajú veľké rozdiely v orientácii politiky a vyplývajúcich dôsledkoch. Systémy sa líšia štruktúrou, ako aj výškou súkromného darcovstva. Niektoré rozdiely súvisia s politickým a právnym prostredím, niektoré vyplývajú z dostupnosti zdrojov viazaných na

zhromažďovanie finančných prostriedkov a z existencie kultúry žiadania a niektoré súvisia s kultúrou a tradíciou darovania a zväčšovania bohatstva.

Od deväťdesiatych rokov 20. storočia sa udiali veľké zmeny v politickom vývoji, a to aj v Európe, aj v Spojených štátoch. Kým európske krajiny zaviedli daňové právne predpisy, ktoré podporujú a presadzujú súkromné investície v oblasti kultúry, v Spojených štátoch verejné orgány podstatne znížili verejnú podporu kultúry, čím ju vydali napospas trhovým silám.

Odlišnosť kultúry ako verejného statku a kultúry ako trhovej komodity je kľúčový rozdiel pri porovnávaní úrovni podpory pre kultúrny sektor v európskych krajinách a v Spojených štátoch. Hlavnou výzvou pre Európu ostáva udržať dosiahnuté výsledky z hľadiska podpory umenia a kultúry ako verejného statku a súčasne podporiť mechanizmy pre súkromné financovanie, ktoré sú viac stimulujúce, širšie a všestrannejšie.

Väčšina rozdielov medzi Spojenými štátmi a EÚ je zjavná v rámci ustanovení daňovej politiky, kde Spojené štáty používajú viac daňových opatrení zameraných na zapojenie darcovstva súkromného sektora v oblasti kultúry. Takéto opatrenia zahŕňajú, podľa funkčného opisu: rozmanitosť foriem súkromného darcovstva, vyšší percentuálny podiel individuálneho darcovstva v rámci celkového súkromného financovania kultúry, dobročinné darovacie mechanizmy vytvorené mimo daňového rámca (napr. dobročinné nadácie typu „pooled income fund“, „charitable remainder trust“ alebo „charitable lead trust“), vyššiu hranicu daňovej úľavy pri individuálnom darcovstve a kvalifikačné kritériá pre daňovú úľavu.

V Spojených štátoch sa obchodná podpora umenia a kultúry zmenila z dobročinného darcovstva na stratégiu založenú väčšmi na marketingu a zameranú na sponzorstvo.

Rozdiely, pokiaľ ide o úrovne individuálneho darcovstva v Spojených štátoch a v Európe, zvyčajne súvisia s federálnou daňou z príjmu, daňou z pozostalosti, daňou z investícií a darovacou daňou. Nástroje, ktoré systém Spojených štátov používa a ktoré sa menej často používajú v Európe, sú v oblastiach podnikovej filantropie a plánovaného darovania.

Vysoká miera súkromnej podpory umenia v Spojených štátoch nemá nevyhnutne za následok finančne stabilný umelecký sektor. Stály rast fixných nákladov spolu so zvyšujúcou sa súťažou, vyššími očakávaniami zo strany patrónov, zníženým verejným financovaním a celkovou hospodárskou krízou opäť otvorili diskusiu týkajúcu sa príslušných úrovni podpory zo súkromného i verejného financovania kultúry.

1.6. Záverečné úvahy

Európsky systém financovania kultúry je prevažne orientovaný na štát a ochota zaviesť stimuly pre súkromné darcovstvo závisí od verejných politických rámcov a politického rozhodnutia. Väčšina európskych krajín dosahuje hranice možností svojich rozpočtov, najmä v súvislosti so súčasnou hospodárskou krízou, a preto by mali prejavíť väčšiu ochotu skúšať systémy súkromnej podpory kultúry. Bolo však zavedených veľmi málo nových politických opatrení na povzbudenie súkromných investícií v oblasti kultúry, z čoho vyplýva, že politiky zaostávajú v reakcii na súčasné trendy a výzvy.

Tu sú hlavné myšlienky, ktoré zdôrazňujú kľúčové body tejto štúdie:

- Priama verejná podpora pre kultúru má v súčasnosti klesajúcu tendenciu, pričom tento proces urýchľujú dôsledky súčasnej finančnej krízy. Potreba reformovať kultúrny sektor, aby bol viac trvalo udržateľný a podnikavejší, sa uznáva v európskych kultúrnych politikách, hoci skutočnosť potvrdzuje odlišné úrovne realizácie tohto strategického cieľa.

- Priama verejná podpora je zameraná predovšetkým na podporu kultúrnej infraštruktúry a produkcie (t. j. kultúrnu ponuku), ale nedávne trendy naznačujú zmenu perspektívy politik, ktoré zohľadňujú už aj spotrebu. Nové zohľadnenie spotreby vyústilo do požiadavky, aby kultúrne organizácie preukázali svoj význam pre obecnosť.
- Nepriame opatrenia verejnej podpory prostredníctvom daňových stimulov v Európe sú dobre rozvinuté, ale ich využitie občanmi, kultúrnymi organizáciami a podnikmi sa v jednotlivých krajinách líši, z čoho vyplýva, že kultúru darovania je potrebné podporovať a rozvíjať.
- Tendencia nadmerne zdôrazňovať potenciál súkromnej podpory, ktorá má slúžiť ako alternatíva k verejnej podpore, je diskutabilná, lebo súkromné finančné prostriedky sa rýchlo znižujú v období krízy a z mnohých zistení vyplýva, že medzi úlohami štátu a súkromnými investíciami v oblasti kultúry je pozitívny vzťah. Verejná intervencia v podobe vyrovnávacích fondov alebo daňovej podpory buduje dôveru vo význam kultúry pre sponzorov a darcov, ktorí chcú zhodnotiť svoj kapitál v sektore, ktorý už je úspešný a významný.
- V Európe nie je profesionalizácia získavania finančných prostriedkov dostatočne rozvinutá. Hoci existuje potreba takejto profesionalizácie, je veľmi ťažké prijať zásadné rozhodnutie zamestnať osoby, ktorí by získavali finančné prostriedky, keď často nie je dosť finančných prostriedkov na riadne zaplatenie za základné kultúrne alebo umelecké aktivity, alebo určitých externých konzultantov na získavanie finančných prostriedkov. Získavanie finančných prostriedkov teda nie je dostatočne zahrnuté ako nedeliteľná súčasť prevádzkovej štruktúry vo väčšine kultúrnych organizácií.

Celková predstava zvýšiť úroveň súkromných príspevkov na umenie a kultúru sa všeobecne považuje za nádejnú alternatívu zameranú na zvýšenie finančnej udržateľnosti kultúrneho sektora v čase, keď bolo verejné financovanie podrobené prísnej kontrole. Pokles v oblasti sponzorstva a darov počas hospodárskej krízy však nepodporuje túto predstavu. Je potrebné vynaložiť väčšie úsilie na vytvorenie silnejších väzieb medzi obecnosťou, podnikmi a spoločnosťami s cieľom uznať rôzne hodnoty kultúry a využiť ich podľa jednotlivých rozmanitých motivácií súkromných rozhodnutí investovať do kultúry. Vlády čelia problémom pri zlepšovaní politického a právneho prostredia s cieľom podporiť a oceniť súkromnú podporu kultúry. Sponzorov treba povzbudiť, aby skúmali nové príležitosti na viac inovačnú reklamu prostredníctvom umenia a kultúry, patrónov treba povzbudiť, aby znovu objavili svoje nadšenie pre spoznávanie nových talentov, darcov treba povzbudiť, aby sa cítili zapojení do tvarovania kultúrneho života, a kultúrny sektor treba podporiť, aby zistil, že získavanie finančných prostriedkov a sponzorstvo nie sú dôležité len z finančných dôvodov, ale aj na sociálnu legitimizáciu kultúrnych úloh.

1.7. Odporúčania

Na základe zistení tejto štúdie sú bezprostredné problémy podpory súkromných investícií v kultúrnom sektore tieto:

- **Rozvoj správnej vyváženosti medzi priamou a nepriamou verejnou podporou umenia a kultúry**

Z dôvodu osobitostí európskych kultúr a modelov kultúrneho rozvoja v Európe by sa podpora súkromných investícií v oblasti kultúry nemala uskutočňovať na úkor verejného financovania. Verejné a súkromné finančné prostriedky sa navzájom dopĺňajú, keďže pevný základ verejného financovania upevňuje vnímanie dôvery vo verejnú hodnotu kultúry na jednej strane a poskytuje stabilitu kultúrneho sektora na druhej strane. V čase krízy je dopyt po kultúrnych tovaroch sužovaný väčším znížením v súvislosti s dopytom po ďalších tovaroch. S cieľom zachovať verejnú hodnotu kultúry je verejná podpora nevyhnutná.

➤ **Rozvoj metodík na zhromažďovanie porovnávacích informácií**

Nedostatok systematických porovnávacích údajov o daňovej situácii v EÚ, ktorá sa vzťahuje na kultúrny sektor, a nedostatok údajov založených na spoločnej metodike sú vážne prekážky výskumu súkromných investícií v oblasti kultúry v Európe. Ďalšou výzvou je vytvoriť spoločný rámec na klasifikáciu rôznych foriem filantropie s kultúrou ako samostatnou kategóriou a s rôznymi systémami, ktoré sú k dispozícii na uľahčenie budúceho porovnávacieho výskumu. Je teda potrebné ďalej prepracovať existujúce iniciatívy, ako sú kultúrne štatistiky Eurostatu a projekt zbierky ERICarts Rady Európy.

➤ **Rozvoj ďalšej podpory pre medzinárodné združenia na monitorovanie porovnávacích údajov a postupov**

Rozptýlenie opatrení a mechanizmov v členských štátoch EÚ odôvodňuje potrebu medzinárodných orgánov a sietí, ktoré by mohli poskytnúť presnejšie a nezávislé hodnotenie údajov a postupov, ako aj účinnejšiu distribúciu výsledkov cieľovým skupinám. Údaje zhromaždené umeleckými a obchodnými fórami sú hodnotné zdroje informácií, ale bol by pre ne ďalším prínosom jednotný metodický prístup k zhromažďovaniu a výkladu údajov. Poskytovanie ďalšej podpory medzinárodným zastrešujúcim združeniam existujúcich umeleckých a obchodných fór a ďalším sprostredkovateľským orgánom by malo byť prirodzenou úlohou EÚ s cieľom vytvoriť a presadzovať podmienky, ktoré sú prospešné pre súkromné financovanie umenia a kultúry.

➤ **Zvýšenie informovanosti o existujúcich daňových opatreniach a výhodách a porozumenia im**

Hlavný rozdiel medzi americkým a európskym systémom sa netýka odlišných opatrení (hoci to tak niekedy je), ale najmä ich vykonávanie. V Európe sú priaznivé daňové opatrenia vymedzené v mnohých odlišných zákonoch (zákon o dani z príjmu, zákon o dedičskej a darovacej dani, zákon o DPH atď.) a vzťahujú sa na rôzne sektory (napr. vysielanie, vzdelávanie, životné prostredie). Prijímatelia a investori/darcovia/sponzori preto nie sú dostatočne informovaní. Zvyšovanie informovanosti a porozumenia týkajúcich sa existujúcich a plánovaných daňových opatrení je tak nevyhnutným krokom smerom k produktívnemu využitiu existujúcej právnej úpravy. Účinné využitie zákonných ustanovení vyžaduje vytvorenie nadnárodného katalógu alebo príručky v oblasti darcovstva, s dôkladným opisom platných vnútroštátnych právnych predpisov a vnútroštátnych kampaní na podporu využitia dostupných daňových opatrení.

➤ **Rozvoj verejnej podpory profesionalizácie získavania finančných prostriedkov**

Ďalší rozdiel medzi systémami Spojených štátov a EÚ je zjavný v súvislosti so zdrojmi venovanými na úsilie v oblasti získavania finančných prostriedkov. So zreteľom na úroveň súkromnej podpory kultúry v USA americký systém podporuje osvedčené postupy v oblasti získavania finančných prostriedkov, kým v európskom kultúrnom systéme je získavanie finančných prostriedkov len doplnkovým a nepravidelným mechanizmom. V prípade nedostatočných finančných prostriedkov na pokrytie základných programových nákladov vyžaduje profesionalizácia získavania finančných prostriedkov ciele opatrenia kultúrnej politiky na podporu rozvoja programov a stratégií na získavanie finančných prostriedkov.

➤ **Zvýšenie informovanosti a možností lobovania podľa článku 167 ods. 4 Zmluvy o fungovaní EÚ (bývalý článok 151 ods. 4 Zmluvy o ES) na rozvoj politik s kultúrnymi aspektmi**

V článku 167 ods. 4 Zmluvy o fungovaní EÚ sa stanovuje, že európske inštitúcie zohľadnia kultúrne aspekty vo svojich činnostiach podľa jednotlivých ustanovení zmluvy. Tento článok poskytuje inštitúciám EÚ právomoc a možnosť lobovať za kultúrne otázky vrátane mechanizmov a opatrení na nasmerovanie súkromných investícií do kultúry.

➤ **Harmonizácia opatrení DPH bez ohrozenia výnimočného štatútu kultúrnych tovarov a služieb**

Harmonizáciu opatrení DPH vyhlasuje Európska únia za jednu z možných ciest budúceho rozvoja daňových právnych predpisov v EÚ. Pri uskutočňovaní týchto zmien treba postupovať opatrne, aby sa nezničilo to, čo sa podarilo dosiahnuť v rámci prípadov oslobodenia od DPH v oblasti kultúry uvedených v štúdii, a treba sa riadiť príkladom štátov, ktoré majú prospešný, príkladný štatút pre kultúrne tovary a služby.

➤ **Zabezpečovanie podpory pre umelecké a obchodné fóra ako sprostredkovateľov medzi umením, podnikmi a zákonodarcami**

Umelecké a obchodné fóra sú sprostredkovateľské mechanizmy, ktoré povzbudzujú darcov, aby rozvíjali kultúru darovania, a podporujú kultúrne organizácie a umelcov, aby pestovali kultúru žiadania. Tieto organizácie zohrávajú aktívnu úlohu pri vytváraní a podpore partnerstiev medzi kultúrnym a obchodným sektorom. Takéto partnerstvá znamenajú, že obchodné organizácie, ktoré podporujú kultúrne projekty, získavajú strategický prehľad o povesti svojej značky a viditeľnosti v rámci propagácie ich partnerstva s kultúrnymi organizáciami, ktoré zas získavajú väčšiu istotu z hľadiska dlhodobého programového plánovania. Umelecké a obchodné fóra sú tiež prostriedky používané na zavádzanie preferenčných daňových režimov do praxe.

➤ **Podpora a výmena najlepších postupov v oblasti daňových politík na povzbudenie súkromnej podpory kultúry v členských štátoch**

Podpora daňovej politiky je veľmi dôležitá pri vytváraní rámca na väčšie zapojenie súkromných finančných prostriedkov. Verejní predstavitelia a orgány s právomocou v kultúrnej oblasti majú trochu obmedzený prehľad o rozmanitosti dostupných opatrení a prostriedkov v daňovej oblasti. Preto nie je prekvapujúce, že chýba väčšia podpora na prehĺbenie existujúcich alebo zavedenie nových opatrení, ktoré by podnietili súkromné investície v oblasti kultúry. Táto situácia zdôrazňuje potrebu monitorovať a hodnotiť účinky vykonávania daňovej politiky v oblasti kultúry a začať krízovú porovnávaciu analýzu na úrovni EÚ s cieľom zistiť optimálne riešenia. Bez príslušných analýz daňových výdavkov uskutočnených daňovými orgánmi a ministerstvami financií je každý pokus zlepšiť daňové prostredie motivovaný ideologicky namiesto toho, aby bol zrozumiteľnou, pragmatickou odpoveďou na meniacu sa dlhodobú daňovú perspektívu.

➤ **Činnosť kultúrnej politiky motivovaná rôznymi hodnotami kultúry**

Súkromné investície pre kultúru ovplyvňuje zložitosť faktorov – niektoré sú mimo kultúrneho sektora (napríklad širšie politické a právne prostredie), niektoré súvisia s darcom (napríklad kultúra darovania a rozširovania bohatstva vrátane jeho prevodu z generácie na generáciu v budúcich rokoch) a niektoré sú vnútorne spojené s kultúrnym sektorom (napríklad zdroje určené na získavanie finančných prostriedkov a kultúra žiadania). Takáto zložitosť si vyžaduje opatrenia kultúrnej politiky, ktoré sú stanovené a vykonávané viacrozmerne a holisticky a sú založené na rôznych hodnotách kultúry. Jedným z hlavných problémov pre tvorbu kultúrnej politiky je vytvoriť iniciatívne mechanizmy, ktoré môžu byť odpoveďou na bezprostredné zmeny v sociálnom, politickom a hospodárskom prostredí. Opatrenia kultúrnej politiky na povzbudenie súkromných investícií v oblasti kultúry by mali byť zamerané najmä na rozvoj schopností kultúrneho sektora vytvárať produktívne vzťahy so súkromným sektorom. Výsledkom smerovania tvorby kultúrnej politiky by okrem toho malo byť vytvorenie vhodného legislatívneho rámca, ktorým sa stanovujú zásady zmiešaného hospodárenia ako základ na dosiahnutie trvalej udržateľnosti.